

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

«اداره مطالعات و مقررات بانکی»

راهنمای گردآوری شاخص های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری

از دیدگاه هیات خدمات مالی اسلامی (IFSB)

ترجمه: محمد روشندل

شهریور ماه ۱۳۸۷

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: مقدمه
۱	۱-۱- پیشینه
۴	۱-۲- اهداف پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی
۵	۱-۳- اهداف راهنمای گردآوری شاخص های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری
۶	۱-۴- آمارهای امور مالی اسلامی احتیاطی و سایر نسبت های آماری کلان اقتصادی موجود
۸	۱-۵- منابع داده های زیربنایی برای شاخص های اسلامی احتیاطی و ساختاری
	فصل دوم: دامنه پوشش و کاربرد راهنمای گردآوری داده ها
۱۰	۲-۱- پوشش نهادی بانک ها و موسسات مالی اعتباری اسلامی
۱۱	۲-۲- پوشش داده ها: انواع قراردادهای منطبق با شریعت
	فصل سوم: نحوه گزارش دهی داده ها
۱۳	۳-۱- گزارش بانک مرکزی در مورد پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی
۱۴	۳-۲- گزارش موسسات مالی برای تامین کنندگان پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی
	فصل چهارم: دامنه و کاربرد شاخص های مالی اسلامی احتیاطی در عرصه بین المللی
۱۶	۴-۱- کاربرد شاخص های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری و تجزیه و تحلیل کلان احتیاطی
۱۶	۴-۱-۱- تعریف تجزیه و تحلیل کلان احتیاطی
۱۸	۴-۱-۲- روابط میان آمارهای مالی اسلامی احتیاطی با سایر آمارهای کلان
	۴-۲- ویژگی های آمارهای مالی اسلامی احتیاطی، شاخص های مالی اسلامی احتیاطی و
۱۹	شاخص های مالی اسلامی
۱۹	۴-۲-۱- مفاهیم مربوط به مجموعه داده های زیربنایی
۲۰	۴-۲-۲- چارچوب پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی

- ۳۰- ۴-۳- محاسبه شاخص های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری
- ۳۲- ۴-۴- تشریح شاخص های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری
- ۳۲- ۴-۴-۱- مجموعه شاخص های مالی اسلامی احتیاطی اصلی
- ۳۵- ۴-۴-۲- مجموعه شاخص های مالی اسلامی احتیاطی کمکی
- ۳۹- ۴-۴-۳- شاخص های مالی اسلامی ساختاری
- ۴۰- ۴-۴-۴- شاخص های مالی اسلامی ساختاری اصلی
- ۴۱- ۴-۴-۵- شاخص های مالی اسلامی ساختاری کمکی
- ۴۴- ۴-۵- گردآوری آمارهای مالی اسلامی احتیاطی و شاخص های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری
- ۴۴- ۴-۵-۱- در دسترس بودن مجموعه داده های زیربنایی
- ۴۵- ۴-۶- انتشار شاخص های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری

راهنمای گردآوری شاخص های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری

فصل اول: مقدمه:

۱-۱- پیشینه

۱-۱-۱- دسترسی محدود به اطلاعات آماری صنعت خدمات مالی

اسلامی^۱ در عرصه جهانی، تجزیه و تحلیل دقیق و جامع و ارزیابی توسعه صنعت مزبور را با محدودیت مواجه کرده است. هیات خدمات مالی اسلامی^۲ به طور خاص، فقدان داده های تاریخی میان کشوری همراه با سری های زمانی بلندمدت مناسب را به عنوان یکی از چالش های اصلی توسعه استانداردهای احتیاطی بین المللی شناسایی نموده است.

۱-۱-۲- در همین راستا، شورای هیات خدمات مالی اسلامی در نشست ۲۲ دسامبر

۲۰۰۴ در جده عربستان سعودی، مصوبه ای جهت ایجاد یک پایگاه اطلاعاتی احتیاطی جهانی در خصوص آمارهای خدمات مالی اسلامی به تصویب رساند. این مصوبه در راستای ماده ۴ توافق نامه هیات خدمات مالی اسلامی است که اعلام می دارد " پایگاه اطلاعاتی از بانک ها، موسسات مالی و کارشناسان صنعت خدمات اسلامی باید ایجاد شود."

۱-۱-۳- به عنوان گام نخست ایجاد یک پایگاه اطلاعاتی، که دربرگیرنده اطلاعات

آماري معتبر و جامع باشد، هیات خدمات مالی اسلامی کشورهای عضو را به گردآوری و توزیع داده های مرتبط بر پایه چارچوب های مورد توافق و فعالیت های ملی موجود ترغیب نموده است.

¹- Islamic Financial Services Industry (IFSI)

² Islamic Financial Services Board (IFSB)

۴-۱-۱- در راستای این هدف، هیات خدمات مالی اسلامی از بانک توسعه اسلامی^۱ و بانک توسعه آسیایی^۲ درخواست کمک فنی جهت پیشبرد این برنامه و ایجاد پایگاه اطلاعاتی نموده است. در فوریه ۲۰۰۵، دو نفر از کارکنان هیات خدمات مالی اسلامی ماموریتی به بانک تسویه بین المللی^۳ داشتند، که در واقع گزارش موردی آنها پیش نویس این دستورالعمل واقع شد.

۵-۱-۱- گزارش موردی به دبیرخانه هیات خدمات مالی اسلامی توصیه کرده است که کارگروهی متشکل از اعضای این هیات جهت مشاوره و کمک به ایجاد "پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی"^۴ تشکیل شود. تا پایان ۱۵ آوریل ۲۰۰۵، دعوتنامه ای برای معرفی یک نماینده جهت حضور در نخستین جلسه کارگروه "پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی" (کارگروه پایگاه اطلاعاتی) به ۲۱ عضو هیات خدمات مالی اسلامی متشکل از بانک های مرکزی و مقامات پولی، بانک توسعه اسلامی، بانک توسعه آسیایی و بانک تسویه بین المللی ارسال شد.

۶-۱-۱- نمایندگان وزیرای دارایی، بانک مرکزی اندونزی، بانک مرکزی ایران، بانک مرکزی مالزی، بانک مرکزی پاکستان، بانک مرکزی عربستان سعودی و بانک توسعه اسلامی در نخستین جلسه کارگروه پایگاه اطلاعاتی در ۱۹ مه ۲۰۰۵ در کوالالمپور گرد هم آمدند.

۷-۱-۱- براساس توصیه های مطرح شده در نخستین گزارش موردی و مباحث مرتبط با آن، کارگروه پایگاه اطلاعاتی موافقت کردند که:

الف- چارچوبی برای گردآوری شاخص های مالی اسلامی، که به طور متناوب تحت عنوان "راهنمای گردآوری شاخص های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری" اشاره شده است، توسعه یابد.

ب- بر امور بانکی و موسسات مالی اعتباری متمرکز شود.

¹ Islamic Financial Services Industry (IFSI)

² Asian Development Bank (ADB)

³ Bank for International Settlement (BIS)

⁴ Prudential Islamic Finance Database (PIFD)

پ- راهنمایی هایی از میان کشورهای عضو هیات خدمات مالی اسلامی (از طریق نمایندگان بانک مرکزی یا مقامات پولی) جهت کمک به کارگروه در تهیه پیش نویس دستورالعمل یاد شده صورت پذیرد، تا به گردآوری اطلاعات مفید و مرتبط با آمارهای مختلف امور مالی اسلامی احتیاطی، که دربرگیرنده شاخص های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری و داده های زیربنایی می باشد، کمک نماید.

۸-۱-۱- فعالیت کارگروه پایگاه اطلاعاتی در مرحله نخست طرح چند مرحله ای، ایجاد پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی خواهد بود. پس از فرآیند گسترده مشاوره با اعضای کارگروه، پرسشنامه ای برای بررسی اقدامات گردآوری و توزیع آمارهای مالی اسلامی در اواخر سپتامبر ۲۰۰۵ برای ۱۸ بانک مرکزی و اعضای عضو هیات خدمات مالی اسلامی ارسال شد. یافته های این پرسشنامه به کارگروه کمک نمود تا:

الف- یک مجموعه شاخص های اصلی و کمکی (در هر دو مورد داده های زیربنایی و شاخص های مبتنی بر آنها) در یک سطح کلی جهت ایجاد پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی شناسایی شود.

ب- شکاف میان داده هایی که مطلوب به نظر می رسد (بر مبنای سودمندی قابل رؤیت) و داده های که ممکن است گردآوری و توزیع شوند (بر پایه فعالیت های ملی جاری) تعیین شود.

۹-۱-۱- نشست دوم کارگروه پایگاه اطلاعاتی در ۲۴ نوامبر ۲۰۰۵ در کشور برونی جهت بررسی یافته های موضوع و بحث درخصوص مطالب جزئی پیش نویس دستورالعمل گردآوری اطلاعات برگزار شد.

۱۰-۱-۱- اظهارات کارشناسی شده و بازخوردهای ناشی از فرآیند مشاوره عمومی به صورت یک پیش نویس دستورالعمل گردآوری اطلاعات در ۲۴ ژوئیه ۲۰۰۶ به تمام مقامات نظارتی و سازمان های بین المللی از جمله اعضای

هیات خدمات مالی اسلامی، بانک توسعه آسیایی، بانک توسعه اسلامی،

صندوق بین المللی پول و بانک جهانی ارسال شد.

۱-۱-۱۱- نشست نهایی کارگروه پایگاه اطلاعاتی در ۲۳ اوت ۲۰۰۶ در کراچی

پاکستان جهت بررسی دقیق پیش نویس تجدید نظر شده گردآوری

اطلاعات و بحث در خصوص موارد ناشی از مطالب ارسالی به دبیرخانه

هیات خدمات مالی اسلامی و دستیابی به یک توافق نظر در این خصوص

برگزار شد.

۲-۱- اهداف پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی

۱-۲-۱- از اهداف اصلی ایجاد پایگاه اطلاعاتی امور مالی احتیاطی اسلامی می توان

به تسهیل تجزیه و تحلیل و کمک به ارزیابی ساختار و توسعه موسسات

مالی اسلامی اشاره کرد. در حالیکه تجزیه و تحلیل کلان احتیاطی با تجزیه

و تحلیل مسائل کلان اقتصادی و عوامل تعیین کننده سلامت سیستم مالی

ارتباط دارد، تجزیه و تحلیل ساختار و توسعه موسسات مالی اسلامی باید

به مشارکت آنها در رشد اقتصادی و توسعه بخش مالی به طور کلی کمک

کند. با در نظر گرفتن این دو هدف، کارگروه یاد شده موارد ذیل را از اهداف

اساسی ایجاد پایگاه اطلاعاتی امور مالی احتیاطی اسلامی بر شمردند:

الف- تسهیل در نظارت و تجزیه و تحلیل سلامت و ثبات موسسات مالی

اسلامی از طریق یک مجموعه شاخص های مالی قوی احتیاطی و

ساختاری و تسریع همکاری میان بانک های های مرکزی/مقامات پولی و

سایر نهادهای نظارتی ذی ربط

ب- پشتیبانی و کمک به ایجاد هماهنگی در تدوین، توسعه و بهبود

استانداردهای احتیاطی بین المللی مناسب توسط از سوی خدمات مالی

اسلامی

پ- کمک به ارتقای توسعه موسسات مالی اسلامی، به عنوان یکی از عوامل موثر در توسعه اقتصادی و کاهش ناهمگنی در توسعه اقتصادی میان کشورهای عضو

ت- کمک به تقویت شفاف سازی و تطبیق بین المللی موسسات مالی اسلامی و تسهیل ادغام آنها با سیستم مالی بین المللی از طریق دسترسی عمومی به پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی و سایر داده های میان کشوری منتشر شده در گزارش های تحقیقاتی هیات خدمات مالی اسلامی

ث- کمک به محقق ساختن بازار مشترک مبادلات، محصولات و خدمات مالی منطبق با شریعت به صورت بخشی از کل سیستم مالی در هر دو سطح

ملی و جهانی و ارزیابی عملکرد موسسات مالی اسلامی در هر زمان

۱-۲-۲- جهت دستیابی به این اهداف، کارگروه، نخست شاخص های اصلی و کمکی را قبل از تهیه پیش نویس چارچوب دستورالعمل یاد شده شناسایی کرد. در حقیقت، این اهداف مبنای انتخاب و توسعه شاخص های اصلی و کمکی، از یک مجموعه داده های زیربنایی اصلی و کمکی شناسایی شده می باشد.

۱-۲-۳- شاخص های اصلی باید به لحاظ تحلیلی قابل ملاحظه، مربوط (در اغلب شرایط نه یک کشور خاص)، عموماً قابل دسترس و به لحاظ کاربردی در سطح بالایی باشد. همچنین شاخص های کمکی باید مرتبط با سنجش ثبات مالی باشد، هرچند که اهمیت آنها ممکن است از یک کشور به کشور دیگر متفاوت باشد.

۱-۲-۴- شاخص های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری شامل شاخص های مالی اسلامی اصلی و کمکی احتیاطی^۱ و شاخص های مالی اسلامی ساختاری^۲ می باشد. این شاخص ها و داده های زیربنایی آنها، که در مجموع به عنوان

¹ -Core and Encouraged Prudential Islamic Finance Indicators

² Structural Islamic Finance Indicators

آمارهای امور مالی اسلامی احتیاطی^۱ از یک مجموعه آمارهای کلان جدید شناخته می شود، از دیدگاه‌های احتیاطی، نظارتی و تجاری و براساس چارچوب های سنجش کلان اقتصادی و نیز از داده های موسسات انفرادی و داده های مربوط به بازار ابزارهای مالی اسلامی ناشی شده است.

۳-۱- اهداف راهنمای گردآوری شاخص های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری

۳-۱-۱- راهنمای گردآوری شاخص های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری در تلاش

است تا:

الف- پذیرش چارچوب های مفهومی و اصول اندازه گیری مربوط، که به ساختار و سیستم گزارش دهی به منظور ارتقای داده های یکسان بین المللی کمک می کند، به صورت استاندارد درآید، همچون ارائه رهنمودهای یکسان برای گردآورندگان داده های ملی به خصوص در ارتباط با مفاهیم، تعاریف و تکنیک ها و سایر جنبه های مربوط به گردآوری و توزیع داده ها.

ب- گردآوری و توزیع داده ها را براساس شاخص های اصلی و فرعی در سطح ملی بهبود بخشد و داده ها به صورت درصد یا نسبت ارائه گردد و در نهایت انتقال این شاخص ها به صورت بین المللی (همراه با سری داده های کامل) به هیات خدمات مالی اسلامی تسهیل شود.

در توسعه یک مجموعه شاخص های قابل مقیاس بین المللی به منظور ایجاد یک پایگاه اطلاعاتی قابل اتکاء، قابل اجرا و جامع، راهنمای گردآوری تلاش‌هایی در خصوص گردآوری و توزیع داده ها سطح ملی بکار گرفته است. در واقع، راهنمای گردآوری در صدد است سند جامعی در خصوص توضیح نحوه گردآوری شاخص های اصلی و فرعی و تشریح داده های زیربنایی مهیا سازد تا به انتشاردهندگان و گردآورندگان داده‌ها

¹ Prudential Islamic Finance Statistics(PIFS)

و کاربران پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی کمک نماید.
همچنین هدف راهنمای گردآوری ایجاد یک مبنا یا سند مرجعی برای
اقدامات آتی برنامه گردآوری و توزیع سایر طبقات آمارهای مالی
احتیاطی اسلامی می باشد.

۲-۳-۱- هدف راهنمای گردآوری شاخص های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری
این است تا به عنوان یک سند تکمیلی راهنمای گردآوری "شاخص های
سلامت مالی" ^۱ صندوق بین المللی پول بکار گرفته شود. هدف این است که
این مجموعه با سند منتشره صندوق بین المللی پول سازگار باشد، لکن
برخی از شاخص های ساختاری جهت برآورد نیازهای موسسات مالی
اسلامی تغییر پیدا کرده است. به هر حال، به منظور تجزیه و تحلیل سلامت
مالی، داده های زیربنایی شاخص های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری
نیازمند آن هستند که براساس کنترل بومی، و مبنای فرامرزی و سازگار با
توصیه های خاص صندوق بین المللی و روش بانک تسویه بین المللی برای
آمارهای بانکداری بین المللی تلفیقی گردآوری شوند.

۴-۱- آمارهای امور مالی اسلامی احتیاطی و سایر سیستم های آماری کلان اقتصادی موجود

۱-۴-۱- آمارهای امور مالی اسلامی احتیاطی، که مشتمل بر شاخص های مالی
اسلامی احتیاطی و ساختاری و مجموعه داده های زیربنایی می باشد، یک
مجموعه آمارهای کلان اقتصادی یا آمارهای کلان جدید را تشکیل
می دهند. سایر آمارهای کلان ممکن است شامل آمارهای حساب های ملی،
تراز سیستم های پرداخت، امور مالی (دولتی)، آمارهای پولی و مالی و سایر
موارد باشد. به طور کلی، هدف اصلی آمارهای امور مالی اسلامی احتیاطی،
تهیه داده هایی از طبقات همگن و حداکثر سازی مزایای آمارهای قابل
مقایسه بین المللی است.

¹ Financial Soundness Indicators

۲-۴-۱- جهت کاهش مشکلات آماری گردآورندگان داده های ملی (و نیز ارائه کنندگان داده ها)، راهنمای گردآوری داده ها استفاده از سیستم های آماری موجود، به خصوص در ارتباط با گزارش دهی به سایر سازمان های بین المللی همچون بانک تسویه بین المللی و صندوق بین المللی پول را توصیه می کند. جهت اینکه آمارهای امور مالی اسلامی احتیاطی به طور منطقی با سیستم های کلان آماری موجود همبسته و ادغام شوند، مفاهیم، تعاریف، طبقه بندی ها و اصول حسابداری و چارچوب های آنها باید به طور نسبی با یکدیگر سازگاری داشته باشند. سازگاری میان سیستم های مختلف باعث ارتقای بهره مندی تحلیلی تمام آمارهای کلان شده و اطلاعات مفیدتر و مرتبط تری را برای تحلیل های کلان احتیاطی ارائه می کند.

۳-۴-۱- راهنمای گردآوری، توجه خاصی به همسان سازی آمارهای امور مالی اسلامی احتیاطی با سایر سیستم های آماری مرتبط مبذول داشته است. به خصوص در ارتباط با سیستم حساب های ملی ایالات متحده در سال ۱۹۹۳، که به عنوان یک چارچوب هماهنگ کننده با دیدگاه های حسابداری و احتیاطی برای تمام آمارهای کلان بکارگرفته می شود.

۴-۴-۱- در اصل، مجموعه داده های خرد می تواند در هر سطح تجمیع، حتی در واحد نهادهای انفرادی گردآوری شوند. همچنین، آمارهای کلان برای بخش ها یا کل اقتصاد ممکن است به طور مستقیم از طریق تجمیع داده های هماهنگ برای واحدهای انفرادی حاصل شود. به هر حال، در عمل آمارهای کلان ممکن است از طریق تجمیع داده های خرد مرتبط گردآوری شوند.

۵-۱- منابع داده های زیربنایی برای شاخص های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری

۱-۵-۱- اطلاعات آماری زیربنایی برای هر نوع شاخص های مالی و ساختاری می تواند از یک سری منابع همچون اداری (مانند بازده مالیات بر ارزش افزوده و آمارهای مبادلات تجاری) و تجاری (دفترداری، گزارش های

صورت‌های مالی و سایر منابع حسابداری) آرشیوهای آماری به خصوص بررسی‌ها و سرشماری‌های نظامند (همچون بررسی‌های خانوار و پرسش‌نامه‌های صنعتی) و سری یادداشت‌های صورت‌های مالی (همچون سری‌های مرتبط با ترازنامه) ناشی شود. از میان متداول‌ترین صورت‌های مالی و گزارش‌های مالی همچون صورت حساب سود و زیان، صورت‌حساب سرمایه، ترازنامه و صورت‌حساب جریان نقدی می‌توان ترازنامه و صورت حساب سود و زیان را دو مورد از صورت‌های مالی اساسی هر شرکت در نظر گرفت. هر چند موارد یادداشت صورت‌های مالی تنها در کشورهای خاص مورد نیاز است، اما آنها می‌توانند در تشریح بیشتر تحلیل‌ها و مقایسه صورت‌های مالی میان کشوری مفید باشند.

۱-۵-۲- جهت دستیابی به پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی و شاخص‌های مالی اسلامی ساختاری، گردآوری در سطح ملی باید بر دو منبع عمده اطلاعات، یعنی داده‌های حسابداری، احتیاطی یا نظارتی همچون صورت حساب سود و زیان، ترازنامه و سایر یادداشت‌های مالی جهت نظارت بر موسسات انفرادی استوار باشد و از سوی دیگر بر داده‌های مبتنی بر حساب‌های ملی، همچون اجزای مختلف بخش‌های اقتصادی، جهت نظارت بر تجمیع فعالیت‌های اقتصادی مرتبط متکی باشد.

۱-۵-۳- به هر حال، داده‌های ناشی از چارچوب‌های اندازه‌گیری احتیاطی و تجاری ممکن است در میان حوزه‌های قانونی کشورها متفاوت باشد، که ممکن است هدف ارتقای داده‌های قابل مقایسه میان کشوری را با محدودیت مواجه سازد. اما هدف دستورالعمل گردآوری داده‌ها این است تا برخی از اصول و چارچوب‌های اندازه‌گیری متداول که می‌تواند باعث ارتقای داده‌های قابل مقایسه بین‌المللی شود را مشخص نماید.

فصل دوم: دامنه پوشش و کاربرد راهنمای گردآوری داده‌ها

۲-۱- پوشش نهادی: بانک‌ها و موسسات مالی اعتباری اسلامی

۲-۱-۱- راهنمای گردآوری داده‌ها دامنه پوشش محدودی را برای بانک‌ها و

موسسات مالی اعتباری اسلامی که با قوانین و مقررات شریعت مطابقت

دارند، توصیه می‌کند. همچون تاکید بر آمارهای بانکداری اسلامی. سپس

راهنمای گردآوری داده‌ها، موسسه خدمات مالی اسلامی را موسسه مالی

تعریف می‌کند که به واسطه‌گری‌های مالی مشغول بوده و فعالیت‌های عمده

آنها دریافت وجوه/ سپرده یا سایر فعالیت‌هایی است که در حوزه عرضه

پول بوده و یا به ارائه خدمات مالی یا سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار سایر

شرکت‌ها و مطابق با قوانین و مقررات شریعت می‌پردازد.

۲-۱-۲- جهت تشریح دقیق انواع موسسات مالی تحت پوشش، راهنمای گردآوری

ترجیح می‌دهد از واژه "بانک‌ها و موسسات مالی اسلامی مشابه بانک‌ها"

استفاده کند که به طور گسترده با واژه سپرده‌گیرندگان موسسات مالی

مورد اشاره صندوق بین‌المللی پول همخوانی داشته باشد.

۲-۱-۳- در بسیاری از حوزه‌های حقوقی، موسسات مالی ارائه‌کننده خدمات مالی یا

سپرده‌گیرندگان، تحت عناوین بانک یا سایر قوانین مشابه برای مقاصد

نظارتی و مقرراتی تعریف می‌شوند. به هر حال، راهنمای گردآوری، هر دو

موسسات بانکی (بانک‌ها و موسسات مالی اعتباری غیر از بانک مرکزی) را

تحت عنوان بانکداری ملی تعریف می‌نماید که وجوه یا سپرده‌ها را دریافت

می‌کند و یا فعالیت‌های امور مالی را مطابق با شریعت اسلامی گسترش

می‌بخشند.

۲-۱-۴- مطابق با تعاریف بالا، هرگونه موسسات مالی اسلامی که نقش قابل

ملاحظه‌ای در خلق پول کشور خویش داشته باشند و مشمول سیاست‌های

پولی شوند، باید در زمره موسسات گزارش‌دهی گنجانده شوند. به هر حال،

راهنمای گردآوری توصیه می‌کند که موسساتی که سپرده یا وجوه دریافت

نکرده و یا مبادرت به فعالیت‌های مالی منطبق با شریعت اسلامی نمی‌کنند، علی‌رغم اینکه تحت نظارت بانک مرکزی قرار دارند، به عنوان موسسات مالی اسلامی منظور نشوند.

۲-۲- پوشش داده‌ها: انواع قراردادهای منطبق با شریعت

۲-۲-۱- به طور کلی، دو گونه واسطه‌گری مالی در امور مالی اسلامی وجوه دارد، که تحت عنوان مشارکت در سود و مشارکت در غیر سود نام‌برده می‌شود. یک تعداد قراردادهای تامین مالی منطبق با شریعت در این دو طبقه می‌توانند در سمت چپ ترازنامه (بدهی‌ها و حقوق صاحبان سهام) موسسات مالی اسلامی آورده شود. ابزارهای تامین مالی اسلامی می‌توانند به اشکال خاص همچون مشارکت در سود و تحمل زیان، مشارکت در سود و زیان، ابزارهای تامین مالی بر مبنای دارایی و ابزارهای تامین مالی بر مبنای خدمات یا صکوک (اوراق بهادار اسلامی) طبقه‌بندی شوند.

۲-۲-۲- طبقه ابزارهای مشارکت در سود معمولاً شامل اصل مشارکت در سود و تحمل زیان (مضاربه^۱) و اصل مشارکت در سود و زیان (مشارکت^۲) می‌باشند.

^۱ نوعی قرارداد بین تامین کننده سرمایه و کارآفرین ماهر است، به گونه‌ای که تامین کننده سرمایه لازم را و کارآفرین شرایط لازم از جمله تامین نیروی انسانی را جهت فعالیت تجاری مهیا می‌سازند. براساس این قرارداد، سودهای حاصله از انجام فعالیت‌های تجاری بر حسب مفاد قرارداد فی مابین تقسیم می‌شوند، لکن زیان‌های وارده منحصرأ بر عهده تامین کننده سرمایه است مگر آن که این زیان‌ها حاصل سوء مدیریت، اشتباه و نقض مفاد قرارداد از سوی کارآفرین صورت گرفته باشد.

^۲ نوعی قرارداد میان موسسه خدمات مالی اسلامی و یک مشتری است که براساس آن، موسسه مذکور سرمایه را در اختیار مشتری (کارآفرین) می‌گذارد و یا مالکیت مستغلات یا دارایی قابل انتقال را به صورت موقت یا دائم به وی انتقال می‌دهد. براساس این قرارداد، سودهای حاصله از فعالیت صورت گرفته مطابق با مفاد قرارداد به عمل آمده میان تامین کننده سرمایه (موسسات خدمات مالی اسلامی) و کارآفرین تقسیم شده و در عین حال زیان حاصله بر حسب سهم‌الشرکه بین طرفین تقسیم می‌شود.

۲-۲-۳- گروه مشارکت در غیر سود معمولاً شامل ابزارهای تامین مالی بر مبنای دارایی و ابزارهای تامین مالی بر مبنای خدمات و قراردادهای خیرخواهانه است.

۲-۲-۴- قراردادهای بر مبنای دارایی اسلامی می‌تواند در سه طبقه ذیل قرار گیرند:

الف- قراردادهای بر مبنای فروش (همچون مرابحه^۱، سلم^۲ و غیره)

ب- قراردادهای بر مبنای اجاره (همچون اجاره^۳)

پ- قراردادهای تولید یا فروش (استصناع^۴)

۲-۲-۵- در تامین مالی اسلامی، قراردادهای ودیعه و وکالت معمولاً در تسهیلات و

ابزارهای بر پایه خدمات مدیریت می‌شود. در حالی که سایر موارد همچون

قرض الحسنه و هبه عموماً در قراردادهای خیریه قرار می‌گیرند.

۲-۲-۶- راهنمای گردآوری تلاش می‌کند تا حد امکان انواع مختلف ابزارهای مالی

مبتنی بر قوانین شریعت اسلامی و قراردادهای در اختیار سایر کشورها در

عرصه جهانی را تحت پوشش درآورد.

^۱ قرارداد اجاره اشاره به قرارداد فروشی دارد که موسسه خدمات مالی اسلامی دارایی خاص را که در حال حاضر در اختیار دارد با یک حاشیه سود توافق شده به علاوه هزینه (قیمت فروش) به یک مشتری به فروش می‌رساند.

^۲ نوعی قرارداد خرید است که نوع کالای خاص در اختیار فروشنده نیست، لکن مطابق با قرارداد، قیمت آن از قبل تعیین شده و حجم و کیفیت کالای مورد نظر در تاریخ مشخصی در آینده تحویل خریدار می‌گردد. موسسه خدمات مالی اسلامی، به عنوان خریدار، پرداخت کامل قیمت خرید را بر حسب مفاد قرارداد به فروشنده تقبل می‌کند. کالای مورد نظر نیز ممکن است در یک معامله دیگر به شخص دیگری واگذار شود یا نشود.

^۳ قرارداد اجاره اشاره به موافقت‌نامه صورت گرفته توسط موسسه خدمات مالی اسلامی جهت اجاره یک دارایی از سوی مشتری است که براساس آن اقساط پرداختی و دارایی مورد اجاره، طی دوره مشخص تعیین می‌شود. قرارداد اجاره با ایجاد تعهد مستاجر به اجاره دارایی مورد نظر شروع می‌شود.

^۴ نوعی قرارداد فروش کالای خاص به مشتری است که در زمان قرارداد، کالا در دسترس نمی‌باشد، لکن مطابق با خواست خریدار کالا تولید و تهیه می‌شود و در تاریخ مشخص در آینده بر مبنای یک قیمت از قبل تعیین شده برای خریدار ارسال می‌گردد.

فصل سوم: نحوه گزارش‌دهی داده‌ها

جهت ایجاد پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی، راهنمای گردآوری دو رویکرد ذیل را مدنظر قرار داده است:

الف- داده‌های موسسات مالی اسلامی در سطح ملی توسط بانک‌های مرکزی یا مقامات پولی (یا سایر مقامات نظارتی مرتبط) گردآوری شوند.
ب- داده‌ها به طور مستقیم توسط خود موسسات مالی اسلامی و از طریق گزارش‌های سالیانه، فصلی یا سایر گزارش‌های مالی منظم گردآوری شوند.

از آنجایی که پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی از دیدگاه‌های سلامت و توسعه مالی نشأت گرفته است، رویکرد نخست جهت حصول اطمینان از صحت و اعتبار اطلاعات گردآوری شده آن است که موسسات مالی اسلامی (ارائه‌کنندگان داده‌های انفرادی) سری داده‌های مالی تلفیقی را به بانک‌های مرکزی یا مقامات پولی یا سایر مقامات نظارتی مرتبط (گردآورندگان داده‌های ملی) ارائه کنند و آنگاه در سطح ملی این داده‌ها تجمیع و تلفیق شده و به محاسبه شاخص‌های مالی احتیاطی و ساختاری اسلامی شناخته شده جهت توزیع میان عموم اقدام گردد. در این خصوص بانک‌های مرکزی از اختیارات قانونی جهت نظارت بر موسسات مالی و داده‌های منتشر شده از سوی آنها برخوردار می‌باشند.

راهنمای گردآوری، در خصوص گردآوری داده‌ها در سطح ملی به بانک‌های مرکزی توصیه می‌کند که آمارهای مربوطه را در تمام بانک‌های اسلامی تحت پوشش قرار دهند.

۱-۳- گزارش بانک‌های مرکزی در مورد پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی

۱-۳-۱- در خصوص دامنه و پوشش داده‌های مشخص در راهنمای گردآوری، مسئولیت قانونی محاسبه و توزیع پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی

احتیاطی، بانک مرکزی یا مقامات پولی یا هرگونه مقام نظارتی مربوط می‌باشد. به نظر می‌رسد بانک‌های مرکزی شایسته‌ترین نهاد جهت انتشار داده‌های مربوط به بانک‌ها و موسسات پولی باشند.

۲-۱-۳- به طور کلی، راهنمای گردآوری به تمام بانک‌های مرکزی یا مقامات پولی توصیه می‌کند که شرایطی ترتیب دهند که موسسات مالی اسلامی به جامعه گردآورندگان پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی ملحق شوند. برآورد شده است که این موسسات در بیش از ۵۰ کشور جهان وجود داشته باشند.

۲-۳- گزارش موسسات مالی برای تامین‌کنندگان پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی

احتیاطی

معیارهای واجد شرایط

۱-۲-۳- در راهنمای گردآوری، تمام سپرده‌گیرندگان و موسسات مالی اسلامی، که در بخش ۱-۲-۲ مشخص شده‌اند، جهت ارائه گزارش مالی به بانک مرکزی یا مقامات پولی واجد شرایط هستند.

۲-۲-۳- راهنمای گردآوری، یک پوشش آماری جامع و منسجم جهت کمک به نظارت و ارزیابی سلامت و ثبات موسسات مالی اسلامی در نظر می‌گیرد. به همین خاطر توصیه می‌کند که در برنامه گردآوری داده‌ها در سطح ملی، جمع‌آوری تمام آمارهای مربوط به خدمات بانکی و مالی منطبق با قوانین و مقررات شریعت اسلامی و همگام با فعالیت‌های کلیه بانک‌های اسلامی باشد. بنابراین تاکید گردآوری داده‌ها بر عملکرد موسسات مالی اسلامی و نوع محصولات و خدمات منطبق با شریعت است، نه فقط عنوان یک موسسه مالی اسلامی.

۳-۲-۳- راهنمای گردآوری داده‌ها اذعان دارد که شرایط دشواری جهت انجام این کار وجود دارد، زیرا نیازمند اجرای سیستم‌های داده پردازی مورد نظر به

منظور تکمیل پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی بوده و به طور طبیعی هزینه‌هایی برای موسسات مالی اسلامی در بر دارد. اما اجتناب از راه‌اندازی آن به منظور کاهش هزینه‌ها می‌تواند مانع توسعه موسسات مالی اسلامی شده و برخلاف هدف پوشش آماری جامع اطلاعات مالی این‌گونه موسسات باشد. بنابراین برخی از این موسسات ممکن است جهت جلوگیری از انجام این برنامه پافشاری نمایند.

فصل چهارم - دامنه و کاربرد شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی در عرصه

بین‌المللی

هدف اصلی راهنمای گردآوری ارائه رهنمود به گردآورندگان داده‌ها در سطح ملی جهت تهیه صورت‌های مالی و مجموعه یادداشت‌های مالی از موسسات مالی اسلامی است تا بتوانند شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی را محاسبه نموده و به ارزیابی و نظارت بر موسسات مالی اسلامی کمک کرده و به شناسایی نقاط قوت و ضعف آنها بپردازند، و در نهایت وضعیت توسعه صنعت خدمات مالی اسلامی مورد بررسی قرار بگیرد. روش گردآوری داده‌های پیشنهادی و دامنه شاخص‌ها و داده‌های زیربنایی، تنوع شرایط کشورهای مختلف را مدنظر قرار می‌دهد. از آنجایی که شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری می‌توانند به دو گروه شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و شاخص‌های مالی اسلامی ساختاری تقسیم شوند، راهنمای گردآوری داده‌ها تعاریفی برای مجموعه داده‌های زیربنایی مورد استفاده در پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی ارائه می‌کند. به علاوه، برای بهبود شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی، یک مجموعه شاخص‌های مالی اسلامی ساختاری نیز پیشنهاد شده است تا به توسعه نظارت هیات خدمات مالی اسلامی بر این‌گونه موسسات کمک نماید.

شاخص‌های سلامت مالی عموماً به عنوان شاخص‌های کلی سلامت و ثبات سیستم مالی و به عنوان یک مجموعه متشکل از آمارهای اصلی مورد استفاده در تجزیه و تحلیل کلان احتیاطی فرعی تعریف می‌شوند. شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری می‌توانند به عنوان یک مجموعه شاخص‌های سلامت مالی مورد توجه قرار

گیرند. شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری باید به تسهیل، تجزیه و تحلیل نقاط قوت، ضعف و ساختار موسسات مالی اسلامی کمک کنند.

شاخص‌های کلان احتیاطی تجمیعی اغلب از اطلاعات ترازنامه‌ها و صورت حساب سود و زیان و سایر اطلاعات مالی تشریحی موسسات مالی انفرادی حاصل می‌گردد. برخی از این داده‌ها نیازمند محاسبه شاخص‌های احتیاطی اصلی و فرعی هستند که در حال حاضر به عنوان بخشی از چارچوب‌های کلان آماری متعدد هم‌چون ترازنامه‌ها و آمارهای مالی و پولی جمع‌آوری می‌شوند.

۴-۱- کاربرد شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری و تجزیه و تحلیل کلان

احتیاطی

هدف تجزیه و تحلیل کلان احتیاطی عبارت است از ارزیابی سلامت و ثبات یک سیستم مالی از طریق شناسایی ریسک‌ها و آسیب‌پذیری‌هایی که ممکن است از عوامل کلان اقتصادی و نهادی در هر دو سیستم مالی به صورت کلی و بخش‌های فرعی گوناگون موسسات مالی اسلامی ناشی شود. در واقع، این‌گونه تجزیه و تحلیل‌ها می‌تواند در بخش‌های فرعی خاص صنعت خدمات مالی اسلامی، هم‌چون ارزیابی ریسک‌ها و آسیب‌پذیرهای زیر مجموعه سیستم مالی و نقش آنها در ثبات سیستم مالی به طور کلی به کار گرفته شود.

تجزیه و تحلیل کلان احتیاطی یک موسسه مالی اسلامی نیازمند داده‌هایی هم‌چون شاخص‌های سلامت مالی در قالب پایگاه اطلاعاتی شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری است که با ویژگی‌های امور مالی اسلامی مطابقت داشته باشد. تجزیه و تحلیل شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری می‌تواند جزء مهمی از تجزیه و تحلیل کلان احتیاطی، به خصوص در کشورهایی که موسسات مالی اسلامی وجود دارند، محسوب شوند.

۴-۱-۱- تعریف تجزیه و تحلیل کلان احتیاطی

به طور خاص، تجزیه و تحلیل کلان احتیاطی شامل تجزیه و تحلیل مشخصه‌های نهادی و کلان اقتصادی شاخص‌های سلامت مالی برای سیستم مالی و اجزای زیرمجموعه آن، از طریق طراحی آزمون استرس مطلوب برای موسسات مالی اسلامی است. به طور خاص، تجزیه و تحلیل عوامل تشکیل‌دهنده پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی، در برگیرنده یک مجموعه عوامل نهادی و کلان اقتصادی است که می‌تواند در ارزیابی آسیب‌پذیری‌های موسسات مالی اسلامی و نقش آن در ثبات سیستم مالی به طور کلی مفید واقع شوند.

تجزیه و تحلیل کلان احتیاطی، به طور کلی جهت ارزیابی ثبات سیستم مالی صورت می‌گیرد و اقدامات آن به طور خلاصه به شرح ذیل است:

الف - نخست، تجزیه و تحلیل محیط اقتصادی و ساختار یک سیستم مالی

ب - دوم، تمرکز بر کل سیستم مالی و اجزای تشکیل‌دهنده آن هم‌چون موسسات مالی اسلامی، از طریق تجزیه و تحلیل سطوح و روندهای شاخص‌های سلامت مالی به طور کلی و شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری به طور خاص و عوامل موثر آنها.

ج - سوم، تجزیه و تحلیل ارتباط احتمالی میان این شاخص‌ها و تغییرات در محیط کلان اقتصادی

د - و در نهایت، یک تجزیه و تحلیل کمی اطلاعات هم‌چون مطابقت با شاخص‌های احتیاطی پذیرفته شده بین‌المللی، استانداردهای حسابداری و حسابرسی، همبستگی میان توسعه یک سیستم مالی سالم و مقررات و نظارت مالی موثر

بند "ب" که بخش عمده تجزیه و کلان احتیاطی می‌باشد، داده‌ای کلیدی برای ارزیابی کلی ثبات سیستم مالی از طریق نظارت مستمر و تجزیه و تحلیل اطلاعات شاخص‌های سلامت مالی به طور کلی و شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری به طور خاص محسوب می‌گردد.

آسیب‌پذیری‌های یک سیستم مالی ممکن است از عوامل متعددی هم‌چون ضعف کیفیت دارایی، ریسک‌های بالای اعتباری و بازار، کمبود سرمایه، از بین رفتن شرایط استقرار، استقراض بیش از اندازه از دولت و رشد عوامل خارجی هم‌چون مجموعه زیاد حساب‌جاری و نوسان‌پذیری‌های بیش از اندازه در نرخ ارز ناشی شود. بروز هر کدام از این رخدادها ممکن است به طور مستقیم و غیرمستقیم منجر به یک بحران سیستم مالی با اثرات منفی بر اقتصاد گردد.

شاخص‌های سلامت مالی شامل شاخص‌های کلان احتیاطی تجمعی سلامت موسسات مالی انفرادی هم‌چون کفایت سرمایه، کیفیت دارایی، کیفیت مدیریت، عواید و سودآوری، نقدینگی و حساسیت به مخاطرات بازار و متغیرهای کلان اقتصادی مرتبط با سلامت سیستم مالی هم‌چون رشد اقتصادی، تراز پرداخت‌ها، تورم، نرخ‌های بهره و ارز می‌باشند. بحران‌های مالی اغلب هنگامی اتفاق می‌افتد که هر دو مورد شاخص‌ها دچار آسیب‌پذیری شوند، هم‌چون ضعف موسسات مالی در مواجهه با شوک‌های کلان اقتصادی.

در حال حاضر، دسترسی و استفاده از آمارهای اسلامی احتیاطی تجمعی برای تجزیه و تحلیل کلان احتیاطی تا حدودی محدود می‌باشد. بنابراین توسعه پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی می‌تواند ارزش قابل ملاحظه‌ای در تسهیل تجزیه و تحلیل کلان احتیاطی داشته باشد.

به این نکته نیز باید توجه داشت که پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی به تنهایی ممکن است جهت برآورد تمام نیازهای تجزیه و تحلیل کلان احتیاطی کافی نباشد. این پایگاه اطلاعاتی تنها شامل یک مجموعه داده‌ها برای تجزیه و تحلیل کلان احتیاطی می‌باشد و به عنوان بخشی از مجموعه وسیع آمارها و داده‌هایی محسوب می‌شوند که می‌تواند جهت سنجش ثبات مالی به کار گرفته شود. این پایگاه اطلاعاتی هم‌چنین ممکن است شامل شاخص‌هایی باشد که تصویری وسیع‌تری از شرایط مالی و اقتصادی، چارچوب نهادی و مقرراتی از یک اقتصاد، پیامدهای آزمون استرس و ساختار و نقاط قوت سیستم مالی و زیربنایی را انعکاس دهد.

مقایسه‌پذیری میان آمارهای مالی اسلامی احتیاطی با سایر آمارهای کلان باعث افزایش کارایی گردآوری داده‌ها، بهبود قدرت تحلیلی مجموعه مختلف آمارهای کلان و آگاهی از آمارهای سایر کشورها می‌شود.

آمارهای پولی شامل یک مجموعه داده‌های جامع اول دوره و میان دوره دارایی‌های مالی و غیرمالی و بدهی‌های بخش شرکت‌های مالی و زیرمجموعه‌های آنها است که به منظور تدوین و نظارت بر سیاست پولی تهیه می‌گردد. با فرض اهداف مورد نظر سیاست پولی، تمرکز بر گردآوری داده‌ها برای بانک مرکزی و سایر شرکت‌های سپرده‌گذاری است.

آمارهای مالی شامل تمام داده‌های اول دوره و میان دوره تمام بخش‌های اقتصادی و زیرمجموعه‌های آنها است، که نسبت به آمارهای مالی از پوشش وسیع‌تری برخوردار می‌باشد.

داده‌های ترازنامه و صورت حساب سود و زیان و سایر یادداشت‌های مالی از موسسات مالی اسلامی حاصل می‌گردد. این اطلاعات، چارچوب اصلی سازماندهی آمارهای مالی اسلامی احتیاطی و ارتباط آنها با سایر آمارهای کلان محسوب می‌گردد.

۲-۴- ویژگی‌های آمارهای مالی احتیاطی اسلامی، شاخص‌های مالی اسلامی

احتیاطی و شاخص‌های مالی اسلامی ساختاری

آمارهای مالی اسلامی احتیاطی شامل دو گروه آمار به نام‌های شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری و مجموعه داده‌های زیربنایی است که از شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی ساختاری حاصل می‌گردد. مجموعه داده‌های زیربنایی از دو مجموعه اصلی اطلاعات حاصل می‌گردد که شامل صورت‌های مالی، یادداشت‌های اقلام صورت‌های مالی و داده‌های مبتنی بر حساب‌های ملی است. شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری، که می‌تواند به دو بخش شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و شاخص‌های مالی اسلامی ساختاری تفکیک شوند، باید مبتنی بر قراردادهای منطبق با شریعت باشند. راهنمای گردآوری داده‌ها، در واقع رهنمودی توصیفی است که اجرای برنامه‌های مناسب را

تسهیل می‌کند و مقایسه‌پذیری آمارهای کلان را درون یک کشور و دیگر کشورها بهبود می‌بخشد. مقایسه‌پذیری آمارها باید در راستای ارتقای کارایی گردآوری داده‌ها، افزایش توانایی تحلیل مجموعه آمارهای کلان و توانمندسازی درک عمومی آمارها در یک کشور و بین کشورهای مختلف صورت پذیرد.

۴-۲-۱- مفاهیم مربوط به مجموعه داده های زیربنایی

۴-۲-۱-۱- راهنمای گردآوری تاکید دارد که به خاطر اجتناب از عدم تقارن بین داده‌های نظارتی یا حسابداری و داده های کلان همچون حساب های ملی، در گردآوری آمارهای پولی و مالی از قوانین و مقررات سازگار حسابداری استفاده شود.

۴-۲-۱-۲- مجموعه داده های زیربنایی جهت محاسبه شاخص های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری بکار گرفته می شود در عمل تعاریف مجموعه داده‌های زیربنایی در دسترس ممکن است در میان کشورهای مختلف متفاوت باشد و با تعریف مورد اشاره راهنمای گردآوری تفاوت داشته باشد. اکثر تفاوت‌ها میان داده های مبتنی بر حساب های ملی و داده نظارتی یا حسابداری از اهداف متفاوت گردآوری داده ها ناشی می شود.

۴-۲-۱-۳- در حالیکه رویکردهای نظارتی و حسابداری به تلفیق حساب ها در سطح گروه یا تلفیق فعالیت های جانبی و شعب شرکت های مادر، بدون توجه به مکان فعالیت آنها، کمک می کند، داده های مبتنی بر حساب های ملی بر تولید ناخالص و فعالیت واحدهای انفرادی در اقتصاد داخلی متمرکز است. پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی، همچون رویکرد نظارتی و حسابداری، از یک رویکرد تلفیقی جهت اجتناب از احتساب دوباره فعالیت‌ها و سرمایه دفاع می کند و متفاوت با داده های مبتنی بر حساب‌های ملی است که منحصراً به ثبت فعالیت های اقتصادی می پردازد.

۴-۲-۱-۴- در مجموع، داده های مبتنی بر حساب های ملی جهت نظارت بر روند توسعه اقتصاد داخلی بر یک مبنای تجمعی (مجموع ارقام اول دوره و میان دوره ای درون گروه) مناسب است و در عین حال، داده ای نظارتی و حسابداری جهت نظارت بر روند توسعه فعالیت های بانک ها و شرکت های مالی بر یک مبنای تلفیقی (حذف داده های اول دوره و میان دوره میان گروهی شرکت های زیرمجموعه با شرکت مادر) مطلوب تر است.

۴-۲-۱-۵- واقعیت این است که مجموعه داده های زیربنایی از صورت های مالی پایان دوره، که متشکل از صورتحساب سود و زیان و ترازنامه است، باید باعث ارتقای کاربری تحلیلی شاخص های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری گردد و بتواند در کنترل کیفیت آماری اقلام صورت های مالی موثر واقع شود.

۴-۲-۲- چارچوب پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی

۴-۲-۲-۱- چارچوب پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی مشابه چارچوب های آماری موجود است که به معرفی فراتر از حد معمول برخی از شاخص های مالی اسلامی احتیاطی و شاخص های مالی اسلامی ساختاری جهت پاسخگویی به نیازهای تحلیلی انعکاس و شرایط خاص کشوری می پردازد، و پایگاهی اطلاعاتی است که با نیازهای داده ای سایر سازمان های بین المللی همچون صندوق بین المللی پول و بانک تسویه بین المللی ارتباط دارد.

۴-۲-۲-۲- جهت انطباق با شرایط خاص کشورها، راهنمای گردآوری داده ها، شاخص های عددی یا اهداف کمی برای هر پایگاه اطلاعاتی امور مالی اسلامی احتیاطی ارائه نمی کند. چارچوب این پایگاه اطلاعاتی بر لزوم ثبت داده های متقارن اول دوره و میان دوره در یک بخش به منظور

اجتناب از تحریف در داده های بخشی تاکید دارد، اما ثبت متقارن لزوماً برای تمام بخش ها وجود ندارد، زیرا انواع داده های مورد نیاز هر بخش متفاوت است.

۳-۲-۴- چارچوب CAMELS¹، یک چارچوب تحلیلی برای نظارت موثر بر سلامت موسسات مالی انفرادی است. این چارچوب می تواند شاخص هایی جهت نظارت بر ثبات و سلامت موسسات مالی، از طریق تجمیع داده ها ارائه کند. در واقع چارچوب CAMELS معیاری از ثبات و سلامت نسبی یک بانک ارائه می کند و اغلب توسط برخی از مقامات نظارتی بر مبنای ۱ تا ۵ (مبنای ۱ با قوی ترین عملکرد) محاسبه می شود.

۴-۲-۴- این رهنمود از چارچوب CAMELS به منظور شناسایی شاخص های امور مالی اسلامی در زمینه مقررات، مدیریت ریسک و افشاء استفاده می کند. واژه CAMELS، که دربرگیرنده شاخص های شش گانه ثبات و سلامت مالی و فعالیت های عملیاتی بانکداری است، شامل کفایت سرمایه، کیفیت دارایی، سلامت مدیریت، عوایدی و سودآوری، نقدینگی و حساسیت به ریسک بازار و سایر ریسک ها می باشد و بانک ها و موسسات مالی اعتباری را در برمی گیرد.

۵-۲-۴- علاوه در چارچوب CAMELS، مقامات نظارتی ممکن است چارچوب نظارتی مبتنی بر ریسک را به عنوان مدلی جهت توسعه و گردآوری شاخص های مازاد برای تکمیل شاخص های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری مد نظر قرار دهند.

۱- کفایت سرمایه

¹ Capital adequacy, Asset quality, Management Soundness, Earning and Profitability, Liquidity and Sensitivity

در چارچوب استاندارد CAMELS، کفایت سرمایه یک بانک مطابق با موارد

ذیل مورد سنجش قرار می گیرد:

الف- حجم دارایی های مخاطره آمیز

ب- حجم دارایی های نامطلوب.

پ- رشد تجارب، برنامه ها، چشم اندازهای بانک

ت- نقاط قوت مدیریت در ارتباط با تمام عوامل یاد شده و

ث- نسبت های سرمایه در مقایسه با شرکت های مشابه

۴-۲-۲-۶- در حالیکه اغلب این معیارها برای موسسات مالی اسلامی قابل بکارگیری

هستند، ضروری است تا فاکتور رتبه بندی یا وزن ریسک مربوط به ا

اندازه دارایی های ریسکی به طور دقیق مورد بررسی قرار گیرد. یک

موسسه مالی اسلامی بایستی سرمایه لازم جهت پوشش سه نوع

ریسک ذیل در اختیار داشته باشد.

الف- ریسک اعتباری، به عنوان مثال ریسک زیان ناشی از عدم توانایی

پرداخت طرف مقابل یک قرارداد.

ب- ریسک بازار، به عنوان مثال ریسک زیان های وارده به ارقام ترازنامه که

از تغییرات قیمتی در بازار ناشی می شود.

پ- ریسک عملیاتی، به عنوان مثال ریسک زیان های ناشی از عدم کارکرد

صحیح فرآیندهای کاری، افراد یا سیستم ها یا قصور آنها که ممکن است

متأثر از رخدادهای خارجی باشد.

۴-۲-۲-۷- حدود ریسک اعتباری برای یک بانک یا موسسه مالی و اعتباری، از

حساب های دریافتی مربوط به قراردادهای مضاربه، ریسک طرف مقابل

در

قراردادهای سلم، حساب های دریافتی و ریسک طرف مقابل در

قراردادهای استصناع، حساب های پرداختی اجاره در قراردادهای اجاره و

حجم زیاد سرمایه گذاری در قراردادهای مضاربه یا مشارکت در

حساب‌های دریافتی ناشی می‌شود. سرمایه لازم برای پوشش ریسک

اعتباری بایستی موارد ذیل را مد نظر قرار دهد:

الف- رتبه ریسک اعتباری شریک و استفاده از روش‌های کاهش ریسک اعتباری

ب- انواع دارایی‌های زیربنایی، که توسط یک موسسه مالی اسلامی به فروش می‌رسد یا به وثیقه گذاشته می‌شوند و یا اجاره داده می‌شود.

پ- میزان تدارک خاص برای قسمت عمده حساب‌های دریافتی یا حساب‌های پرداختی اجاره.

۸-۲-۴- حدود ریسک ناشی از وضعیت سرمایه‌گذاری در سهام در دفاتر تجاری، وضعیت مبادلات صکوک، ریسک ارز خارجی، ریسک کالا و ریسک موجودی از موضوعات مرتبط با ملزومات سرمایه ریسک بازار است. ریسک عملیاتی برای موسسات مالی اسلامی شامل موارد دیگر همچون ریسک‌های ناشی از تدوین مقررات و عدم مطابقت با شریعت اسلامی می‌باشد.

۹-۲-۴- در مجموع، نسبت دارایی‌های مخاطره‌آمیز به کل دارایی‌ها عموماً در یک موسسه مالی اسلامی بیشتر از یک بانک مرسوم می‌باشد، و اینکه حجم زیادی از دارایی‌های پیشین یک موسسه مالی اسلامی در بخش تامین مالی مشارکت در سود قرار می‌گیرد. به هر حال، اینگونه روش‌های تامین مالی تنها بخش کوچکی از کل دارایی‌های یک موسسه خدمات مالی اسلامی را تشکیل می‌دهد. حتی برای بخش‌های غیر از مشارکت در سود، حدود ریسک اعتباری و بازار وجود دارد، زیرا مالکیت دارایی‌ها در این گونه قراردادها تعیین شده است (مثلاً در قرارداد اجاره). در این وضعیت لازم است وزن‌های ریسک انعکاس یابد.

جدول ۱-۴- استاندارد کفایت سرمایه از دیدگاه هیات خدمات اسلامی (IFSB) و کمیته بال ۲ برای ریسک اعتباری

معیار	استاندارد کیفیت سرمایه از دیدگاه IFSB (رویکرد استاندارد شده)	بال ۲ (رویکرد استاندارد شده)
۱- وزن ریسک	براساس رتبه بندی های خارجی موسسات سنجش اعتباری خارجی تعیین می شود. وزن ریسک، مطابق با مراحل قرارداد و حالت های تامین مالی متفاوت است	براساس رتبه بندی های خارجی صورت گرفته موسسات رتبه بندی تعیین می شود.
۲- میزان سرمایه گذاری در سهام	روش وزن ریسک ساده (وزن ریسک ۳۰٪ یا ۴۰٪) یا روش تشخیص مقام نظارتی (وزن ریسک ۹۰٪ تا ۲۷۰٪)	بزرگتر یا مساوی ۱۵۰٪ برای سرمایه مخاطره آمیز و سرمایه گذاری در سهام شرکت های خصوصی
۳- ریسک اعتباری	سپرده وثیقه، پول پرداخت شده به عنوان وثیقه، حساب سرمایه گذاری مشارکت در سود	وثیقه مالی، اعتبار
۴- تکنیک های کاهش ریسک اعتباری	سپرده نقدی نزد موسسه مالی اسلامی، ضمانت نامه ها، بلوکه کردن دارایی ها و غیره	ابزارهای مشتقه، ضمانت نامه ها، تهاتر کردن (تسویه تعهدات میان طرفین)

جدول ۲-۴- استاندارد کفایت سرمایه از دیدگاه هیات خدمات اسلامی (IFSB) و کمیته بال ۲ برای ریسک بازار

معیار	استاندارد کیفیت سرمایه از دیدگاه IFSB (رویکرد استاندارد شده)	بال ۲ (رویکرد استاندارد شده)
۱- طبقه	ریسک حقوق صاحبان سهام، ریسک ارز، ریسک نرخ بهره در دفاتر معاملات، ریسک کالا، ریسک موجودی کالا	ریسک حقوق صاحبان سهام، ریسک ارز، ریسک نرخ بهره در دفاتر معاملات، ریسک کالا

۲- اندازه گیری	الحاقیه های ریسک بازار در سال ۱۹۹۶ (روش اندازه گیری استاندارد شده)	الحاقیه های ریسک بازار در سال ۱۹۹۶ (مدل های داخلی و استاندارد شده)
----------------	--	--

جدول ۳-۴- استاندارد کفایت سرمایه از دیدگاه هیات خدمات اسلامی (IFSB) و کمیته بال ۲ برای ریسک عملیاتی

معیار	استاندارد کفایت سرمایه از دیدگاه IFSB (رویکرد استاندارد شده)	بال ۲ (رویکرد استاندارد شده)
۱- درآمد ناخالص	میانگین درآمد ناخالص سالیانه طی سه سال گذشته، به استثنای سهم حساب سرمایه گذاری مشارکت سود	میانگین درآمد خالص سالیانه طی سه سال متوالی گذشته

جدول ۱-۴- خلاصه هزینه تامین سرمایه برای انواع قراردادهای مختلف

نوع قرارداد	تامین سرمایه برای ریسک اعتباری	تامین سرمایه برای ریسک بازار
۱- مرابحه	۸٪ سرمایه برای دارایی های فروخته شده و واگذار شده به یک مشتری	۱۵٪ سرمایه برای دارایی های تحت اختیار برای فروش
۲- سلم	۸٪ سرمایه برای پرداخت قیمت خرید برای مشتری در قرارداد سلم	۱۵٪ سرمایه برای وضعیت بلندمدت
۳- اجاره	۸٪ سرمایه برای ارزش برآوردی اجاره قابل دریافت برای کل دوره قرارداد اجاره	۱۵٪ سرمایه برای دارایی های تحت اختیار فروش
۴- مضاربه	۳۲٪ سرمایه برای پوشش تمام مخاطرات سرمایه گذاری در سهام. ۲۴٪ از سرمایه ممکن است در مواردی بکار گرفته شود که سهام در بازار نقدپذیر بوده و قابل نقل و انتقال است	اشاره نشده است
۵- مضاربه	۳۲٪ سرمایه برای میزان مشارکت در فعالیت های مخاطره آمیز منتهای هرگونه موارد احتیاطی خاص	اشاره نشده است

۲- کیفیت دارایی

۱۰-۲-۲-۴- در چارچوب استاندارد CAMELS، کیفیت دارایی یک بانک طبق

موارد ذیل ارزیابی می شود.

الف- سطح، توزیع و شدت دارایی های طبقه بندی شده

ب- سطح و ترکیب دارایی های غیر تعهدی و نرخ استهلاک دارایی ها

پ- کفایت ارزش ذخایر

ت- توانایی محرز در مدیریت و وصول اعتبارات و گذار شده که با مشکلات

مواجه شده است.

۱۱-۲-۲-۴- در ارتباط با بند الف، دارایی های مشارکت در سود تا زمان انقضای

قراردادهای اصلی، نمی توانند طبقه بندی شوند. به جز بی مبالاتی و سوء

مدیریت قابل اثبات از سوی مشتری طرف قرارداد، هیچ گونه علائم

فسخ قرارداد اصلی وجود ندارد.

۱۲-۲-۲-۴- در ارتباط با بند ب، به عنوان جزئی از موارد احتیاطی و آینده نگری،

توصیه می شود تا دارایی های مشارکت در سود به عنوان دارایی های

استهلاک پذیر لحاظ گردند. به عنوان مثال، پیش بینی می شود تا بازده

این دارایی ها کاهش یابد و یا حتی قبل از خاتمه قراردادهای اصلی هیچ

گونه سودی را به همراه نداشته باشند.

۱۳-۲-۲-۴- در ارتباط با بند پ، هرگونه کاهش در ارزش سرمایه حساب

سرمایه گذاری مشارکت در سود در زمان زیان های حاصل شده،

نبایستی به عنوان یک ذخیره خودکار در زیان های مالی (ذخیره زیان

مالی) منظور شود.

۱۴-۲-۲-۴- در ارتباط با بند ت، توانایی یک موسسه مالی اسلامی در مدیریت و

وصول بدهی های مشکوک الوصول بایستی در مواقعی صورت پذیرد که

قراردادهای مشارکت در سود قبل از خاتمه قرارداد، متاثر از بی مبالاتی

یا سوء مدیریت طرف قرارداد دچار نکول شده باشد.

۳- مدیریت

در چارچوب استاندارد CAMELS، کیفیت مدیریت یک بانک مطابق با موارد ذیل

ارزیابی می شود:

الف- صلاحیت فنی، توانایی رهبری و مدیریت

ب- تطبیق با قوانین و مقررات

پ- توانایی در برنامه ریزی و پاسخگویی در شرایط چالشی

ت- کفایت و مطابقت با سیاست های داخلی

ث- گرایش های به سوی خودکنترلی

ج- تمایل آشکار جهت پاسخگویی به نیازهای جامعه

۱۵-۲-۲-۴- تمام معیارهای فوق در موسسات مالی اسلامی قابل اجرا هستند، با

وجود این، صلاحیت خاص مدیریت بانکداری اسلامی و اجرای

دستورالعمل های مربوط به آن از شاخص های خاص ارزیابی هستند. به

طور خاص، راهنمای گردآوری اطلاعات دربرگیرنده سیاست مدیریت

ذخایر احتیاطی همچون ذخایر تعدیل سود و ذخایر ریسک

سرمایه گذاری می باشد.

۴- عوایدی و سودآوری

در چارچوب استاندارد CAMELS، عوایدی و سودآوری طبق موارد ذیل مورد

ارزیابی قرار می گیرد:

الف- توانایی پوشش زیان ها و تامین کفایت سرمایه

ب- روند سودآوری

پ- مقایسه با شرکت های مشابه

ت- کیفیت و ترکیب دارایی خاص

۱۶-۲-۲-۴- تمام این معیارها در موسسات مالی اسلامی قابل اجرا هستند،

زیان های اقتصادی احتمالاً در ابتدا منجر به کاهش ارزش ثروت

دارندگان حساب سپرده گذاری می شود و سپس در صورت جبران زیان

ها از محل منابع مالکان، بر بخش حقوق صاحبان سهام یک موسسه مالی اثرگذار می باشد. بروز اینگونه ریسک ها برای حساب سرمایه گذاری مشارکت در سود ممکن است منجر به زیان شهرت و زیان حساب دارندگان سپرده سرمایه گذاری گردد و در نهایت منجر به کمبود نقدینگی و ورشکستگی شود. بنابراین، شاخص های مالی اسلامی احتیاطی بایستی بر درآمد ناشی از منابع مختلف نظارت داشته باشند، ضمن اینکه بازده ها و زیان هر فرد سرمایه گذار می تواند اندازه گیری شود.

۵- نقدینگی

در چارچوب استاندارد CAMELS، نقدینگی مطابق با موارد ذیل سنجیده می شود:

الف- نوسان پذیری سپرده ها

ب- اتکاء به وجوه حساس جهت تغییر در نرخ مرجع پایه بازار

پ- صلاحیت فنی در ارتباط با ساختار بدهی ها

ت- دسترسی به دارایی ها با درجه نقدپذیری بالا

ث- دسترسی به بازارهای بین بانکی یا سایر منابع تامین وجوه، از جمله روش های تامین مالی که یک بانک مرکزی فهرست می کند.

۱۷-۲-۴- در حالیکه بانک های مرسوم نسبت به حفظ تمام سپرده ها تعهد

دارند، موسسات مالی اسلامی تنها در مقابل دارندگان حساب سپرده

متعهد می باشند، زیرا آنها جزو "سرمایه گذاران منفعلی" محسوب می

شوند که مشمول ریسک زیان های بالقوه دارایی ها یا سرمایه گذاری

های تامین شده از محل حساب سرمایه گذاری مشارکت در سود بدون

ضمانت سرمایه می گردند.

۱۸-۲-۴- محدودیت روش های تامین مالی که از سوی بانک مرکزی ارائه شده و با قوانین ومقررات شریعت اسلامی سازگار بوده، و تحت تاثیر شرایط بازار پول قرار دارد، ممکن است مدیریت نقدینگی یک موسسه مالی اسلامی را با مشکل مواجه سازد و ریسک شوک های نقدینگی را افزایش دهد. در نتیجه، نظارت بر ریسک نقدینگی و استفاده از شاخص های مناسب از اهمیت خاصی برخوردار است.

۶- حساسیت ریسک های بازار

۱۹-۲-۴- در چارچوب استاندارد CAMELS، حساسیت به ریسک بازار باید از طریق درجه تغییرات در قیمت های بازار به خصوص نرخ های بهره، نرخ های ارز، قیمت های کالا و ارزش سهام، که اثر منفی بر موقعیت بانک می گذارند، مورد سنجش قرار گیرد.

۲۰-۲-۴- برخلاف بانک های مرسوم، موسسات مالی اسلامی به طور مستقیم در معرض ریسک قیمت کالاها قرار دارند، زیرا عموماً موجودی کالاهای متعددی را در اختیار دارند، به خصوص در قرارداد سلم که موسسه مالی اسلامی توافق می کند تا یک کالا را در آینده در مقابل پرداخت جاری به طرف مقابل تحویل دهد و یا کالا را تا زمانیکه بتواند به وجه نقد تبدیل شود، آن را نگهداری کند.

۲۱-۲-۴- در حالی که موسسات مالی اسلامی در معرض ریسک نرخ ارز هستند، این موسسات همچون سایر بانک های مرسوم تحت تاثیر تغییرات در نرخ های بهره بازار قرار دارند، که بایستی در راستای رقابت پذیری، نرخ سودی را برای حساب سرمایه گذاری مشارکت در سود ارائه دهند که منعکس کننده نرخ های متعادل پایه بازار باشد. در این شرایط، یک موسسه مالی اسلامی ممکن است از سوی بازار تحت فشار قرار بگیرد تا نرخ سودی را به دارندگان حساب سپرده گذاری پرداخت کند که فراتر

از نرخ بازدهی حاصل از دارایی‌های تامین شده از این حساب‌ها باشد، در غیر این صورت ممکن است رقبا مشتریان را به سمت خویش بکشانند.

۴-۲-۲-۲۲- در واقع، نرخ ریسک بازدهی اشاره به اثر احتمالی تغییر در نرخ‌های بازدهی بازار و نرخ‌های بازدهی پایه دارایی‌ها و نرخ سود پرداختی به تامین‌کنندگان وجوه، به خصوص دارندگان حساب سپرده‌گذاری، بر درآمد خالص یک موسسه مالی اسلامی دارد. در اصل، نرخ ریسک بازدهی از نرخ ریسک بهره متفاوت است.

۴-۲-۲-۲۳- در مواقعی که موسسات مالی اسلامی وجوه حساب سرمایه‌گذاری مشارکت در سود را در دارایی‌های میان مدت یا بلندمدت سرمایه‌گذاری می‌کنند، نرخ ریسک بازدهی ممکن است نمایان‌تر باشد، زیرا نمی‌توان آنها را دوباره قیمت‌گذاری نمود. برای مثال، تحت قرارداد مراحه اجازه داده نمی‌شود قیمت‌گذاری مجدد بر روی اقساط قابل پرداخت صورت پذیرد، هرچند که اجاره بهای تحت قراردادهای اجاره ممکن است به طور مجدد قیمت‌گذاری شود.

۴-۳- محاسبه شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری

۴-۳-۱- شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری آمارهایی هستند که برحسب نسبت یا درصد بیان می‌شوند و در این میان باید به روابط میان حداقل دو مورد از مجموعه‌ها یا متغیرهای داده‌ای اصلی (داده‌های اول دوره و میان دوره) توجه شود. برای هر نسبت، داده اصلی مورد استفاده برای صورت و مخرج بایستی به لحاظ دوره‌ای مشابه باشد و روند هر کدام از داده‌ها در طول دوره یا پایان دوره و میانگین دوره مورد شناسایی قرار گرفته باشند.

۲-۳-۴- این شاخص‌ها (و نیز داده‌های اصلی آنها) به دو بخش اصلی و کمکی

گروه‌بندی شده و مطابق با موارد ذیل انتخاب می‌شوند:

الف - اهمیت تحلیلی شاخص‌های انتخاب شده و تمرکز آنها بر موسسات و

بازارهای اصلی

ب - بهره‌مندی یا اهمیت داده قابل رویت، که در گردآوری و توزیع

شاخص‌های مالی اسلامی به کار گرفته می‌شود.

پ - قابلیت دسترسی داده‌های اصلی مبتنی بر برنامه‌های گردآوری داده‌ها در

بانک‌های مرکزی یا مقامات نظارتی

ت - اهمیت نسبی اغلب شرایط و در ارتباط با یک تعداد کشورهای گوناگون

ث - سایر شواهد تجربی

۳-۳-۴- شاخص‌های اصلی براساس موارد فوق تهیه می‌شوند و شاخص‌های کمکی

ممکن است با برخی از موارد فوق مطابقت داشته باشد. در عمل، تا حدی

که نظارت بر سلامت و ثبات مالی مورد توجه می‌باشد، به کارگیری

شاخص‌های اصلی در تمام کشورها مهم، مرتبط و ضروری به نظر

می‌رسد، در حالی که شاخص‌های کمکی ممکن است برای سنجش ثبات

مالی تنها در برخی کشورها مهم و مرتبط باشد، بنابراین شاخص‌ها

ممکن است برحسب شرایط کشورهای خاص، توسعه پیدا کند. به این

ترتیب تاکید راهنمای گردآوری داده‌ها ابتدا بر مجموعه شاخص‌های

اصلی (و داده‌های زیربنایی آنها) و سپس بر مجموعه شاخص‌های کمکی

(و داده‌های زیربنایی آنها) می‌باشد.

۴-۳-۴- به طور ایده‌آل، شاخص‌هایی از نوع نسبی باید به لحاظ مقایسه‌پذیری

داده‌ها در سطح ملی اطمینان خاطر ایجاد کنند، در عین حال یک تجزیه

و تحلیل نسبی باید باعث مقایسه‌پذیری معنادار بین بخش‌های مختلف

در میان کشورها و طی دوره‌های زمانی گوناگون شود. به هر حال، از

آنجایی که اغلب شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری به صورت نسبت هستند، تعاریف مجموعه داده‌های زیربنایی که جهت محاسبه آنها مورد استفاده قرار می‌گیرد، از اهمیت قابل توجهی برخوردار هستند.

۴-۳-۵- به منظور ارتقای مقایسه‌پذیری میان کشوری و بهبود کنترل کیفیت داده‌های منتشره، راهنمای گردآوری اطلاعات توصیه می‌کند تا محاسبه شاخص‌های اصلی و کمکی بر مبنای اصول، استانداردها و چارچوب‌های حسابداری پذیرفته شده بین‌المللی، استانداردهای احتیاطی و آماری و سایر برنامه‌های گروهی و تلفیقی هماهنگ صورت پذیرد.

۴-۳-۶- دلیل عقلایی کار با یک مجموعه شاخص‌ها (و داده‌های زیربنایی)، اجتناب از رویکرد یک اندازه و یک شکل و ارائه یک درجه انعطاف‌پذیری در به کارگیری شاخص‌ها جهت ارزیابی نقطه قوت و ضعف هر موسسه مالی اسلامی است. در واقع، هر کشور مشارکت‌کننده بسته به سطح توسعه بخش مالی، ساختار نهادی و موقعیت منطقه‌ای از درجه آزادی جهت ترکیب شاخص‌های اصلی و برخی شاخص‌های کمکی برخوردار خواهد بود. براساس نیازهای تحلیلی و مرتبط خاص هر کشور، گردآورندگان داده‌ها در سطح ملی ممکن است شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری بیشتری را مورد محاسبه قرار داده و از مفاهیم و تعاریفی برای مجموعه داده‌های زیربنایی استفاده کنند، که به طور خاص در این مجموعه تشریح نشده است.

۴-۴- تشریح شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری

راهنمای گردآوری داده‌ها دو روش جهت ارائه شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری اصلی و کمکی توصیه می‌کند، که شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و شاخص‌های مالی اسلامی ساختاری در گروه نخست و شاخص‌های مالی اسلامی

احتیاطی و ساختاری مبتنی بر سرمایه، مبتنی بر دارایی و مبتنی بر درآمد و هزینه در گروه دوم قرار می‌گیرند. در مجموع، ۲۵ شاخص مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری اصلی و ۲۷ شاخص مالی اسلامی اسلامی احتیاطی و ساختاری کمکی وجود دارند که به دو دسته شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و شاخص‌های مالی ساختاری تقسیم می‌شود. جدول ذیل به طور مختصر شاخص‌های اصلی و کمکی هر گروه را نشان می‌دهد.

۱-۴-۴- مجموعه شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی اصلی

کفایت سرمایه

۱- نسبت کفایت سرمایه (فرمول استاندارد)

میزان سرمایه قانونی

میزان کل دارایی‌های موزون به ریسک (RWA) ۱ برای ریسک‌های بازار و اعتباری + هزینه سرمایه برای ریسک‌های عملیاتی - میزان کل دارایی‌های موزون به ریسک که به وسیله حساب سرمایه‌گذاری مشارکت در سود جهت ریسک‌های بازار و اعتباری ۲ تامین شده است.^۳

۲- نسبت کفایت سرمایه (فرمول صلاحدید مقامات نظارتی)

میزان سرمایه قانونی

میزان کل دارایی‌های تعدیل شده موزون به ریسک^۴

^۱ - کل دارایی‌های موزون به ریسک به وسیله هر دو حساب سرمایه‌گذاری مشارکت در سود با قید محدودیت و نامحدود تامین شده است.

^۲ - ریسک اعتباری و بازار در این فرمول همان حدود ریسک اقلام بالای خط و پایین خط ترانزنامه هستند.
^۳ - برابر است با میزان دارایی‌های موزون به ریسک که به وسیله حساب سرمایه‌گذاری مشارکت در سود با قید محدودیت تامین شده است + میزان دارایی‌های موزون به ریسک که به وسیله حساب سرمایه‌گذاری مشارکت در سود بدون قید محدودیت تامین شده است.

^۴ - برابر است با میزان کل دارایی‌های موزون به ریسک برای ریسک‌های اعتباری و بازار + هزینه سرمایه برای ریسک‌های اعتباری - میزان دارایی‌های موزون به ریسک که به وسیله حساب سرمایه‌گذاری مشارکت در سود با قید محدودیت تامین شده است - میزان دارایی‌های موزون به ریسک که به وسیله حساب سرمایه‌گذاری مشارکت در سود بدون قید محدودیت برای ریسک‌های اعتباری و بازار تامین شده است
 $(1 - \alpha)$ - میزان دارایی‌های موزون به ریسک که به وسیله ذخایر تعدیل سود و ذخایر ریسک

۳- نسبت طبقه یک ۱ سرمایه قانونی به کل دارایی‌های موزن به ریسک.

۴- نسبت دارایی‌های موزن به ریسک اعتباری (CRWA) به کل دارایی‌های موزن به

ریسک

کیفیت دارایی

۱- نسبت کل تسهیلات ناخالص غیرقابل وصول (سوخت شده) به کل تسهیلات معوق

۲- نسبت کل تسهیلات خالص غیرقابل وصول به کل مبلغ ذخایر و سرمایه

سیاست مدیریت در خصوص ذخایر احتیاطی

۱- نسبت ذخیره تعدیل سود و ذخیره ریسک سرمایه‌گذاری قابل تخصیص به

دارندگان سپرده‌های سرمایه‌گذاری با قید محدودیت به حساب سرمایه‌گذاری

مشارکت در سود با قید محدودیت

۲- نسبت ذخیره تعدیل سود و ذخیره ریسک سرمایه‌گذاری قابل تخصیص به

دارندگان سپرده‌های سرمایه‌گذاری با قید نامحدود به حساب سرمایه‌گذاری

مشارکت در سود با قید نامحدود

عواید و سودآوری

عمومی

(۱) نسبت درآمد حاصل از فعالیت‌های مالی: میزان درآمد خالص حاصل از فعالیت‌های تامین مالی ۲

سرمایه‌گذاری حساب سرمایه‌گذاری مشارکت در سود با قید محدودیت جهت ریسک‌های بازار و اعتباری تامین شده است. (α)

(آلفا اشاره به نسبت دارایی‌های تامین مالی شده به وسیله حساب سرمایه‌گذاری مشارکت در سود دارد، که می‌تواند به صلاحدید مقامات نظارتی ارزش آلفا تغییر یابد).

1 - Tier 1.

2 - میزان درآمد خالص ناشی از فعالیت‌های تامین مالی = میزان درآمد مالی ناشی از وجوه سهامداران +

میزان درآمد مالی ناشی از وجوه حساب سرمایه‌گذاری مشارکت در سود + میزان درآمد مالی ناشی از

میزان کل درآمد ناخالص ۱

میزان درآمد مبتنی بر ارائه خدمت ۲
میزان کل درآمد ناخالص

۲) نسبت درآمد مبتنی بر حق الزحمه:

هزینه‌های عملیاتی
میزان کل درآمد ناخالص

۳) نسبت هزینه به درآمد:

مربوط به سهامداران:

میزان کل درآمد خالص
میزان کل دارایی‌ها

۱) بازده دارایی‌ها (ROA):

میزان کل درآمد خالص
میزان سرمایه و ذخایر

۲) بازده حقوق صاحبان سهام (ROE):

مربوط به صاحبان سپرده سرمایه‌گذاری

۱) میانگین نرخ بازده واقعی یا نرخ سود حساب سرمایه‌گذاری مشارکت در سود با

قید محدودیت و با تعیین سررسید (با سررسید ۱ ماهه، ۳ ماهه، ۶ ماهه، ۹ ماهه،

۱۲ ماهه، ۱۸ ماهه، ۲۴ ماهه، ۳۶ ماهه و سررسید بیشتر)

وجوه پس‌انداز و حساب‌جاری منطبق بر شریعت - میزان درآمد تخصیص یافته به صاحبان سپرده سرمایه‌گذاری و صاحبان حساب پس‌انداز و حساب جاری.

1 - درآمد ناخالص = میزان درآمد خالص حاصل از فعالیت‌های تامین مالی + میزان درآمد حاصل از فعالیت‌های غیر تامین مالی و درآمد مبتنی بر ارائه خدمت.

2 - میزان درآمد مبتنی بر ارائه خدمت = میزان درآمد مبتنی بر ارائه خدمت حاصل از وجوه سهامداران + میزان درآمد مبتنی بر ارائه خدمت حاصل از وجوه حساب سرمایه‌گذاری مشارکت در سود + میزان درآمد مبتنی بر ارائه خدمت حاصل از وجوه پس‌انداز و حساب‌جاری منطبق بر شریعت

۲) میانگین نرخ بازده واقعی یا نرخ سود حساب سرمایه‌گذاری مشارکت در سود به طور نامحدود و با تعیین سررسید. (با سررسید ۱ ماهه، ۳ ماهه، ۶ ماهه، ۹ ماهه، ۱۲ ماهه، ۱۸ ماهه، ۲۴ ماهه، ۳۶ ماهه و سررسید بیشتر)

نقدینگی

(۱) نسبت دارایی‌های نقدپذیر:	<u>میزان کل دارایی‌های نقدپذیر</u>
	میزان کل دارایی‌ها
(۲) نسبت دارایی‌های نقدپذیر به بدهی‌های کوتاه‌مدت:	<u>میزان کل دارایی‌های نقدپذیر</u>
	میزان کل بدهی‌های کوتاه‌مدت

حساسیت به ریسک بازار:

(۱) نسبت خالص دارایی‌های ارزی به	<u>میزان خالص دارایی‌های ارزی (کل دارایی‌های ارزی - کل بدهی‌های ارزی)</u>
سرمایه:	میزان کل سرمایه و ذخایر
(۲) نسبت خاص دارایی‌های کالایی	<u>میزان خالص دارایی‌های کالایی (همچون طلا و سایر فلزات گرانبها)</u>
سرمایه:	میزان سرمایه و ذخایر

۲-۴-۴- مجموعه شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی کمکی

(۱) نسبت دارایی‌های موزون به ریسک بازار به کل دارایی‌های موزون به ریسک:

مقدار هزینه سرمایه برای ریسک بازار (از یک درصد میانگین درآمد ناخالص سالیانه یا هر روش مورد استفاده دیگر تبدیل می‌شود)

عامل تبدیل ۱

میزان کل دارایی‌های موزون به ریسک

۱ - عامل تبدیل کننده بر اساس حداقل کیفیت سرمایه تغییر می‌کند. به عنوان مثال، حداقل کفایت سرمایه ۸٪ به عامل تبدیل کننده ۱۲/۵ تغییر می‌یابد و به ترتیب ۱۰٪ به ۱۰ و ۲۰٪ به ۵ تغییر می‌یابد.

۲) نسبت دارایی‌های موزون به ریسک عملیاتی به کل دارایی‌های موزون به ریسک:

مقدار هزینه سرمایه برای ریسک عملیاتی (از یک درصد میانگین درآمد ناخالص یا هر روش مورد استفاده دیگر تبدیل می‌شود)

عامل تبدیل

میزان کل دارایی‌های موزون به ریسک

۳) نسبت سود تسهیمی به کل میزان وجوه تامین مالی شده از هر یک از قراردادهای

منطبق با شریعت:

میزان سود تسهیمی یا وجوه تخصیص یافته برای بدهی‌های مشکوک الوصول و بلاوصول

میزان کل تسهیلات معوقه

به عنوان مثال، میزان سود تسهیمی متعلق به عقد مضاربه تقسیم بر میزان کل تسهیلات

معوق

۴) درصد کل تسهیلات ناخالص غیرقابل وصول متأثر از قراردادهای منطبق با

شریعت. به عنوان مثال، میزان کل تسهیلات ناخالص غیرقابل وصول در عقد

مضاربه تقسیم بر کل تسهیلات بخش مربوط به عقد مضاربه ضربدر ۱۰۰.

۵) درصد کل تسهیلات ناخالص غیرقابل وصول متأثر از فعالیت‌های اقتصادی که در

دسامبر ۲۰۰۵ در استاندارد بین‌المللی طبقه‌بندی صنعتی تمام فعالیت‌های

اقتصادی تعریف شده است. برای مثال، میزان کل تسهیلات ناخالص غیرقابل

وصول در بخش تولیدی به کل تسهیلات معوق ضربدر ۱۰۰.

۶) نسبت پوششی یا نسبت ذخیره مطالبات مشکوک الوصول به کل تسهیلات

غیرقابل وصول:

میزان سود تسهیمی یا ذخیره مطالبات مشکوک الوصول

میزان کل تسهیلات غیرقابل وصول

۷) نسبت درآمد حاصل از سرمایه‌گذاری ۱

میزان درآمد حاصل از فعالیت‌های سرمایه‌گذاری غیرتامین مالی

میزان کل درآمد ناخالص

۸) نسبت درآمد حاصل از فعالیت‌های غیرمنطبق با شریعت (در صورت وجود)

میزان درآمد کل حاصل از فعالیت‌های غیرمنطبق با شریعت

میزان درآمد کل ناخالص

۹) بازده مالی حاصل از هریک از قراردادهای منطبق با شریعت (به درصد). برای

مثال، میانگین بازده حاصل از قرارداد مضاربه

۱۰) درصد سود تخصیص یافته به صاحبان سپرده سرمایه‌گذاری به میزان درآمد کل

ناخالص موسسه مالی اسلامی ضربدر ۱۰۰

۱۱) نسبت مانده کل ارقام زیر خطر ترازنامه به کل دارایی‌ها

۱۲) تفاوت بین نرخ‌های مرجع ۲ (خاص هر کشور) و نرخ‌های بازده یا تفاوت بین

نرخ‌های مرجع با نرخ‌های سود متعلق به صاحبان سپرده سرمایه‌گذاری با

سررسیدهای قابل مقایسه.

۱ - درآمد حاصل از فعالیت‌های سرمایه‌گذاری غیرتامین مالی = درآمد حاصل از اوراق بهادار همچون صکوک و سهام و سایر دارایی‌های مالی به منظور مبادله یا سرمایه‌گذاری = میزان درآمد سرمایه‌گذاری غیرتامین مالی حاصل از وجوه سهامداران + میزان درآمد سرمایه‌گذاری غیرتامین مالی حاصل از وجوه حساب سرمایه‌گذاری مشارکت در سود + میزان درآمد سرمایه‌گذاری غیرتامین مالی حاصل از وجوه پس‌انداز و حساب‌های جاری.

۲ - نرخ مرجع هرگونه نرخ در دسترس بازار برای وجوه خاص در یک کشور می‌باشد. این نرخ که معمولاً برحسب افق زمانی کوتاهمدت تعیین می‌شود در انگلیسی به صورت LIBOR و سنگاپور SIBOR می‌باشد و می‌تواند به عنوان نرخ پایه یا مبنا برای قیمت بسیاری از ابزارهای مالی مورد استفاده قرار گیرد.

۱۳) تفاوت بین میانگین بازده مالی برای تمام انواع عقود اسلامی و متوسط نرخ بازده

یا تفاوت میان نرخ سود متعلق به صاحبان سپرده سرمایه‌گذاری با دارندگان

حساب پس‌انداز منطبق با شریعت

۱۴) نسبت حساب سرمایه‌گذاری به وجوه تامین مالی شده

میزان کل وجوه حساب سرمایه‌گذاری مشارکت در سود، حساب‌های پس‌انداز و جاری

منطبق با شریعت

میزان کل تسهیلات معوقه

۱۵) نسبت خالص حقوق صاحبان سهام به سرمایه

میزان خالص حقوق صاحبان سهام

کل میزان سرمایه و ذخایر

۱۶) نسبت دارایی‌های واقعی قابل فروش به سرمایه (اغلب برای عقود مضاربه، اجاره

یا استصناع به کار گرفته می‌شود)

میزان کل دارایی‌های واقعی قابل فروش

کل میزان سرمایه و ذخایر

۱۷) نسبت کل وجوه مالی تامین شده به ارزش‌های خارجی به کل وجوه مالی تامین مالی

شده

میزان کل تسهیلات معوقه به ارزش‌های خارجی

کل تسهیلات معوقه

۱۸) نسبت کل وجوه مالی تامین شده به ارزشهای خارجی (به جز وجوه مربوط به حقوق صاحبان سهام) به کل وجوه تامین مالی شده (به غیر از حقوق صاحبان سهام) میزان کل وجوه تامین مالی شده به ارزشهای خارجی (به جزء بخش حقوق صاحبان سهام)

کل وجوه تامین مالی شده منطبق با شریعت (به جزء حقوق صاحبان سهام)

۱۹) نسبت ارزش صکوک منتشره به کل سرمایه
میزن کل صکوک نگهداری شده توسط موسسات مالی اسلامی (ارزش
بازاری)

کل میزان سرمایه و ذخایر

۳-۴-۴- شاخص‌های مالی اسلامی ساختاری

۳-۴-۳-۱- هر کشوری از ساختار مالی منحصر به فردی برخوردار بوده که مطابق با فرهنگ و تاریخ خویش در طول زمان توسعه پیدا کرده است. این ساختار مالی ممکن است بر دامنه دسترسی داده‌ها و ارزیابی شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی اثرگذار باشد. دامنه فعالیت واسطه‌گرهای مالی به خصوص بانک‌ها و موسسات اعتباری و تقویت زیرساخت‌های مالی و سیستم تسویه پرداخت می‌تواند شاخصی از سطح توسعه صنعت خدمات مالی اسلامی در یک کشور محسوب گردد.

۳-۴-۳-۲- شاخص‌های مالی اسلامی ساختاری می‌تواند ارزیابی‌های مربوط به ساختار مالی، گستره و سطح توسعه صنعت خدمات مالی اسلامی در یک کشور و قابلیت دسترسی مردم به بخش‌های متفاوت صنعت خدمات مالی اسلامی را از طریق شاخص‌های تشریح‌کننده وضعیت موسسات مالی اسلامی و شعب آنها تسهیل کند.

۳-۳-۴- این شاخص‌ها ممکن است شامل داده‌های زیربنایی همچون تعداد بانک‌ها و موسسات اعتباری در یک سیستم مالی، تعداد موسسات مالی اسلامی داخلی، تعداد شعب داخلی و خارجی این موسسات، متوسط تعداد کارکنان هر شعبه و غیره باشد.

۴-۳-۴- شاخص‌های مالی اسلامی ساختاری ممکن است بر تفسیر تجزیه و تحلیل شاخص‌های کلان احتیاطی اثرگذار باشند و حدودی را برای ارزیابی شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری ارائه کنند. برای نمونه، تعداد تمام شعب فعال در اقتصاد می‌تواند اندازه بانک‌های اسلامی و درجه رقابت‌پذیری میان موسسات مالی اسلامی را در یک اقتصاد را تعیین کند. علاوه بر آن، تعداد شعب بانک‌های خارجی و موسسات اعتباری، مکان فعالیت و نوع فعالیت آنها می‌تواند میزان مالکیت خارجی و نفوذ بین‌المللی بر آنها را مشخص سازد. به عبارت دیگر، تعداد شعب تحت کنترل افراد خارجی می‌تواند نشان دهنده حدود مالکیت خارجی در یک سیستم بانکداری اسلامی یک کشور باشد. در مجموع ۹ شاخص مالی اسلامی ساختاری اصلی و ۸ شاخص مالی اسلامی ساختاری احتیاطی وجود دارند.

۴-۴-۴- شاخص‌های مالی اسلامی ساختاری اصلی

- ۱) درصد تامین مالی (برحسب هریک از قراردادهای منطبق بر شریعت) به کل میزان تامین مالی منطبق بر شریعت. برای مثال، میزان تامین مالی مبتنی بر عقد مضاربه تقسیم بر کل میزان تامین مالی منطبق بر شریعت ضربدر ۱۰۰.
- ۲) نسبت کل میزان تامین مالی منطبق بر شریعت به کل میزان تامین مالی
میزان کل تامین مالی منطبق بر شریعت

میزان کل تامین مالی صورت گرفته توسط سیستم مالی (اسلامی، متداول و هر مورد

دیگر)

- ۳) توزیع بخشی (به وسیله فعالیت‌های اقتصادی) تامین مالی منطبق بر شریعت. به عنوان مثال، میزان تامین مالی منطبق بر شریعت که به بخش تولیدی مجموعه یافته است، تقسیم بر میزان کل تامین مالی منطبق بر شریعت ضربدر ۱۰۰.
- ۴) نسبت کل سرمایه‌گذاری‌های منطبق بر شریعت به کل بدهی‌ها و سرمایه
میزان کل سرمایه‌گذاری منطبق بر شریعت

میزان کل بدهی‌ها و سرمایه در سیستم مالی (اسلامی، متداول و هر مورد دیگر)

- ۵) نسبت حساب سرمایه‌گذاری مشارکت در سود به کل حساب سرمایه‌گذاری
منطبق بر شریعت
- ۶) تعداد کل بانک‌ها و موسسات اعتباری در یک سیستم مالی
- ۷) تعداد شعب فعال برای هر یکصد هزار نفر جمعیت = تعداد کل شعب فعال
(موسسات مالی اسلامی ادغام شده و یا موسسات مالی اسلامی تحت
کنترل افراد خارجی)
- ۸) تعداد شعب بانک‌ها و موسسات اعتباری تحت کنترل افراد خارجی برای هر
یکصد هزار نفر جمعیت = تعداد کل شعب بانک‌ها و موسسات اعتباری تحت
کنترل افراد خارجی برای هر یکصد هزار نفر جمعیت.
- ۹) تعداد شعب بانک‌ها و موسسات اعتباری تحت کنترل افراد خارجی برای هر
یکصد هزار نفر جمعیت ساکن در کشور میزبان.

۵-۴-۴- شاخص‌های مالی اسلامی ساختاری کمی

- ۱) درصد تامین مالی منطبق بر شریعت (صورت گرفته توسط طبقات موازی یا
بخش‌های نهادی ۱) به میزان کل تامین مالی منطبق بر شریعت = میزان تامین

1 - طبقات موازی می‌تواند شامل بخش‌های نهادی همچون دولت، موسسات مالی، شرکت‌های غیرمالی، موسسات غیرسوددهی باشد.

مالی منطبق بر شریعت صورت گرفته توسط یک بخش تقسیم بر کل تامین مالی
منطبق بر شریعت ضربدر ۱۰۰.

۲) نسبت توزیع جغرافیایی میزان تامین مالی منطبق بر شریعت به کل میزان تامین
مالی منطبق بر شریعت (برای تعیین حدود ریسک، ریسک کشوری یا منطقه‌ای).
به عنوان مثال، میزان تامین مالی منطبق بر شریعت صورت گرفته در کشور الف
یا منطقه ب تقسیم بر میزان کل تامین مالی منطبق بر شریعت ضربدر ۱۰۰.

۳) نسبت کارکنان بانکها و موسسات اعتباری به تعداد شعب آنها.

۴) نسبت کارکنان شعب بانکها و موسسات اعتباری به تعداد شعب آنها.

۵) نسبت کارکنان رده مدیریت اجرایی بانکها و موسسات اعتباری به کل کارکنان

۶) اندازه بخش بانکداری اسلامی در مقابل کل سیستم مالی (برحسب دارایی‌های
آنها)

$$\frac{\text{ارزش بازاری کل دارایی‌های بانکهای اسلامی}}{\text{ارزش بازاری کل دارایی‌های سیستم مالی}} \times 100$$

۷) نسبت تامین مالی به GDP

میزان کل تامین مالی منطبق بر شریعت توسط بخش بانکداری اسلامی

میزان تولید ناخالص داخلی به قیمت‌های جاری

۸) اندازه بخش امور غیربانکی اسلامی در مقابل کل سیستم مالی (برحسب
دارایی‌های آنها)

$$\frac{\text{ارزش بازاری کل دارایی‌های غیربانکی اسلامی}}{\text{ارزش بازاری کل دارایی‌های سیستم مالی}} \times 100$$

۹) اندازه بخش امور بیمه اسلامی در مقابل کل سیستم مالی (برحسب دارایی‌های آنها)

ارزش بازاری کل دارایی‌های بخش بیمه

اسلامی $\times 100$

ارزش بازاری کل دارایی‌های سیستم مالی

۱۰) نسبت حاشیه سود ناخالص به GDP

میزان حاشیه سود ناخالص بخش بیمه اسلامی

میزان تولید ناخالص داخلی به قیمت‌های جاری

۱۱) اندازه بخش بازار سرمایه اسلامی در مقابل کل سیستم مالی (برحسب دارایی‌ها)

ارزش بازاری کل دارایی‌های بازار سرمایه

اسلامی $\times 100$

ارزش بازاری کل دارایی‌های مالی

۱۲) نسبت ارزش بازاری بخش بدهی‌ها و حقوق صاحبان سهام موسسات مالی

اسلامی به GDP.

۱۳) گردآوری و انتشار آمارهای مالی اسلامی احتیاطی و شاخص‌های مالی اسلامی

احتیاطی و ساختاری

راهنمای گردآوری داده‌ها، مقامات ذی‌ربط کشورهای مربوطه را تشویق می‌کند تا

آمارها و شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری اصلی را به صورت فصلی

گردآوری و منتشر کنند. در واقع، شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری

اصلی به منظور کمک به ارزیابی و بررسی نقاط قوت و ضعف موسسات مالی

اسلامی از سوی هیات خدمات مالی اسلامی تدوین شده است. لذا از مقامات

مسئول کشورهای مربوطه درخواست می‌شود تا اقدام به انتقال شاخص‌های

مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری و مجموعه داده‌های زیربنایی به هیات خدمات مالی اسلامی نمایند.

در خصوص گردآوری اطلاعات، روش تلفیقی مدنظر می‌باشد، ولیکن این شیوه می‌تواند براساس روش‌های تلفیقی داخلی هر کشور صورت پذیرد.

۴-۵- گردآوری آمارهای مالی اسلامی احتیاطی و شاخص‌های مالی اسلامی

احتیاطی و ساختاری

قابلیت دسترسی به داده‌های زیربنایی مرتبط با شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری ممکن است براساس شرایط هر کشور متفاوت باشد. راهنمای گردآوری داده‌ها توصیه می‌کند که گزارش‌دهی و سازمان‌دهی داده‌های زیربنایی مربوط به شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری بر مبنای تجمعی، به خصوص در سطح بخشی ولیکن در یک مبنای تلفیقی در سطح گروهی صورت پذیرد.

۴-۵-۱- در دسترس بودن مجموعه داده‌های زیربنایی

۴-۵-۱-۱- این احتمال وجود دارد که تمام مجموعه داده‌های زیربنایی، مورد اشاره در این رهنمود، کاملاً در دسترس نباشند. با وجود این، داده‌های زیربنایی که برای محاسبه شاخص‌های مالی احتیاطی و ساختاری مورد استفاده قرار می‌گیرد، عموماً بیش از سایر شاخص‌ها منتشر می‌شوند. عدم دسترسی به مجموعه داده‌های مربوط به شاخص‌های مالی احتیاطی و ساختاری در دوره زمانی مشابه ممکن است گردآوری متناوب آنها را با محدودیت مواجه سازد.

۴-۵-۱-۲- تجمیع و تلفیق داده‌ها به منظور گردآوری آمارها و شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری

راهنمای گردآوری داده‌ها توصیه می‌کند که مجموعه داده‌های زیربنایی بر یک مبنای تلفیقی یا یک مبنای تجمعی تهیه شود تا به تجزیه و تحلیل سلامت و ثبات در سطوح گروه، بخش‌های فرعی و کشور کمک نماید:

- در سطح گروه، به عنوان مثال گزارش تلفیقی گروه که فعالیت واحدها و شعب را با فعالیت موسسه مادر تلفیق می‌کند.
- در سطح بخش فرعی، به عنوان مثال تلفیق داده‌های بخش‌های فرعی همچون واحدهای داخل و خارج از کشور.

۴-۶- انتشار شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری

۴-۶-۱- از کشورهای اسلامی تقاضا می‌شود تا شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری و سایر داده‌های مرتبط را به موقع و به‌خوره‌ای و در کوتاه‌ترین دوره ممکن منتشر نمایند تا وضعیت شفاف‌سازی سیستم‌های مالی آنها بهبود یابد و به آنها امکان دهد تا علائم ضعف سیستم مالی را به موقع نمایان گردد. بنابراین شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری می‌تواند به‌طور بالقوه استفاده از سیستم‌های هشدار دهنده اولیه ۱ را تکمیل کنند و در جلوگیری از بحران مشارکت داشته باشند.

۴-۶-۲- انتشار اطلاعات، به انضمام شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری می‌تواند در راهنمایی کاربران متمر ثمر واقع شوند و به تفسیر این شاخص‌ها و انجام یک تجزیه و تحلیل جامع از نقاط قوت و ضعف یک سیستم کمک نمایند.

۴-۶-۳- گردآورندگان ملی داده‌ها بایستی تعیین اهداف را بر مبنای انتشار فصلی داده‌ها، به خصوص شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری قرار دهند. از موسسات مالی اسلامی درخواست می‌شود تا داده‌ها را به بانک‌های مرکزی یا مقامات پولی با یک تاخیر زمانی یک ماهه (پس از انتشار داده‌ها) ارائه دهند و در نهایت بانک‌های مرکزی کشورهای اسلامی این اطلاعات جمع‌آوری شده را در یک وبسایت منتشر کنند.

۴-۶-۴- گردآورندگان ملی داده‌ها بایستی عوامل ذیل را در سیاست انتشار اطلاعات لحاظ کنند.

الف - دوره انتشار

ب - دامنه اطلاعات مدنظر جهت انتشار

پ - مناسب بودن داده‌های مورد نظر جهت انتشار

ت - فرمت داده‌های مورد نظر جهت انتشار

۴-۶-۵- راهنمای گردآوری داده‌ها توصیه می‌کند که انتشار شاخص‌های مالی اسلامی احتیاطی و ساختاری از طریق راهنمای داده‌ها (ارائه اطلاعات در مورد داده‌ها) صورت پذیرد، که در برگیرنده محتوا و پوشش هر کدام از شاخص‌های مالی و اصول حسابداری به کار گرفته شده در هر کدام است و به شناسایی و تفسیر این شاخص‌ها و شفاف‌سازی محاسبات آنها به کاربران کمک شایانی می‌کند.

۴-۶-۹- انتشار سایر شاخص‌ها، که تصویر بزرگتری از شرایط اقتصادی و مالی کشورها ارائه می‌کند، هم‌چون رشد GDP، تورم، موقعیت خارجی، چارچوب مقرراتی و نظارتی و غیره نیز ممکن است مدنظر پایگاه اطلاعاتی قرار بگیرد.

